Dag

Michael Cunningham

Dag

Vertaald door Lucie van Rooijen en Inger Limburg

2023 Prometheus Amsterdam

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectsubsidie van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands letterenfonds dutch foundation for literature

Oorspronkelijke titel *Day*
© 2023 Michael Cunningham
© 2023 Nederlandse vertaling Uitgeverij Prometheus en Lucie van Rooijen en Inger Limburg
Omslagontwerp Bart van den Tooren
Foto auteur Richard Phibbs
Zetwerk Mat-Zet bv, Huizen
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5393 9

Dit boek is voor Frances Coady

Verrezen uit het verleden
komt zwijgend mij mijn schaduw tegemoet

Anna Achmatova

5 april 2019
Ochtend

Op dit vroege uur verschijnt er op de East River een doorschijnend laagje, een helder staalgrijs vlies dat op de rivier lijkt te drijven terwijl het water van nachtelijk zwart overgaat in het troebele donkergroen van de naderende dag. De lichtjes van Brooklyn Bridge verbleken tegen de hemel. Een man trekt het stalen rolluik van zijn schoenmakerij omhoog. Een jonge vrouw met een paardenstaart jogt langs een wat oudere man die, gehuld in een zwart jurkje en legerkisten, eindelijk thuiskomt. Het licht dat her en der uit de ramen schijnt is precies even helder als de halve maan.

Isabel, die niet heeft geslapen, staat bij haar slaapkamerraam in een XXL T-shirt dat tot halverwege haar dijen komt. De joggende vrouw met de paardenstaart passeert de man in het jurkje op het moment dat die de sleutel in zijn slot steekt. De schoenmaker treft voorbereidingen om zijn winkel te openen. Waarom begint hij zo vroeg, wie laat er nou om vijf uur 's ochtends zijn schoenen repareren?

De eerste aarzelende tekenen van het voorjaar dienen zich aan. Aan de boom voor Isabels huis (een zilveresdoorn, 'grillig' en met een 'oppervlakkig wortelstelsel', aldus Google) zijn harde, kleine knoppen verschenen waaruit straks vijfvingerige bladeren zullen groeien die pas in het oog springen als een sterke windvlaag hun zilveren onderkant zichtbaar maakt. Aan de overkant staat een bos narcissen in een waterglas op de vensterbank. Het winterlicht, maandenlang zo zwak en verstild, lijkt tot leven te zijn gekomen, alsof de luchtmoleculen opnieuw zijn geactiveerd.

Volgens de kalender begint het voorjaar in Brooklyn al vroeg in april, maar de ware lente – met haar vleugjes groen, haar opko-

mende scheuten en stelen – zal nog weken op zich laten wachten. De knoppen aan de bomen zijn vooralsnog kleine, compacte knobbeltjes die rustig wachten tot ze kunnen openbarsten. Uit de narcissen aan de overkant valt alleen maar af te leiden dat ze te koop zijn bij de buurtbloemist, dat ze weer mondjesmaat worden aangevoerd van god mag weten waar.

Isabel draait zich om en kijkt naar Daniel, die nog diep in slaap is en zwaar ademt; met zijn opengezakte mond en witblonde haar dat oplicht in de schemerige kamer lijkt hij wel een kind, voor zover dat mogelijk is bij een man van veertig.

Stel je voor dat je zo kunt slapen. Isabel benijdt Daniel om dat talent, maar is er ook dankbaar voor. In de uren dat Daniel en de kinderen slapen kan zij – die meestal niet verder komt dan een vluchtige, door dromen verstoorde poging tot slapen – zich alleen wanen in huis, verzonken in haar eigen visioen van nachtelijke eenzaamheid, dat uitsluitend wordt gemarkeerd door de groene ledcijfers op de keukenklok.

Als ze zich weer omdraait naar het raam, ziet ze de uil. Eerst lijkt hij een uitstulping van de boomtak waarop hij zit. Zijn veren hebben vrijwel precies dezelfde kleur als de schimmige, grijsbruin geschakeerde bast. Isabel zou hem misschien niet eens hebben gezien als hij niet zulke opvallende ogen had gehad, twee zwart-met-gouden schijven niet groter dan een muntje, fel en alert, volstrekt onmenselijk. Heel even lijkt het alsof de boom dit moment heeft uitgekozen om Isabel te laten weten dat hij over een bewustzijn beschikt en waakzaam is. Eerst lijkt het of het uiltje, dat niet groter is dan een tuinhandschoen, naar Isabel kijkt, maar als Isabel haar blik scherpstelt op de zijne, ziet ze dat hij eigenlijk niet echt naar haar kijkt, maar alleen zo'n beetje in haar richting, naar de kamer waar ze in staat – naar het nachtkastje met de lamp die niet aan is en de *Atlantic* van vorige maand, naar de muur daarachter met de ingelijste foto van de kinderen, een zwart-witportret waarop ze onrustbarend onschuldige, dociele

versies van zichzelf zijn. De uil richt zijn opengesperde, katachtige ogen op alles aan Isabels kant van het glas en lijkt geen onderscheid te maken tussen Isabel en de lamp en de foto; hij weet niet dat zij leeft en de rest niet, of het kan hem niet schelen. Een paar seconden kijken de uil en zij elkaar recht en roerloos aan, dan vliegt de uil weg, zo moeiteloos dat het lijkt alsof hij niet met zijn vleugels slaat, maar zich overgeeft aan het vliegen. Met een steile curve verdwijnt hij. Het is alsof hij zich terugtrekt, alsof zijn aanwezigheid in de boom voor het raam een vergissing was, een onbedoelde maas in het weefsel van het mogelijke, snel en efficiënt hersteld. Nu al lijkt de uil een droombeeld van Isabel, wat niet zo verwonderlijk is; vannacht heeft ze immers helemaal niet geslapen (meestal lukken een paar uurtjes nog wel), terwijl haar de moeilijkheden van een nieuwe dag wachten (Robbie heeft nog steeds geen nieuw huis gevonden, Derrick vindt vast nog steeds dat ze de shoot over moeten doen) en ze zich straks weer volledig in de strijd moet werpen, zich van haar meest overtuigende kant moet laten zien, als iemand die alles kan wat er van haar wordt verwacht.

De uil is verdwenen. De jogger is doorgejogd. De man in de jurk is naar binnen gegaan. Alleen de schoenmaker is er nog, hij heeft de tl-lamp in de winkel aangedaan – het schijnsel komt niet verder dan de etalageruit, verspreidt zich niet over straat. Isabel heeft geen idee of de schoenmaker, met wie ze nog nooit een woord heeft gewisseld (ze laat haar schoenen in de stad repareren), zo vroeg opengaat om slepende echtelijke strubbelingen te ontvluchten of dat hij gewoon graag terug wil naar zijn rechthoek van licht omdat hij het leuk vindt om het blauwe neonbordje met het opschrift SCHOENENHOSPITAAL aan te doen (eigenlijk zou Isabel altijd met haar kapotte schoenen naar hem toe moeten gaan, al was het maar omdat hij zijn winkel ziet als een hospitaal voor schoenen) en op de knop te drukken van de één meter hoge pop in de etalage, een door de zon gebleekte… vos, wasbeer?

…die aan een werkbank zit en zijn hamertje op en neer beweegt, wat, nu de schoenmaker hem weer heeft aangezet, nu het woord SCHOENENHOSPITAAL gasvlamblauw oplicht en het dier zijn werk heeft hervat, kan dienen als startschot van de dag.

Als Wolfe echt bestond, zou hij de ongrijpbare figuur zijn om wie het verhaal draait. Hij zou de gangmaker op het feest zijn, omringd door vrienden zodat jij niet met hem kunt praten, de sportief ogende onbekende van wie je een glimp opvangt als hij de metro uit komt zetten, de prins die met zijn kus alles goed kan maken, als hij je tenminste kan vinden, bewusteloos in je glazen kist, diep in het bos.

Wolfes 3407 volgers hebben allemaal ongeveer hetzelfde beeld van hem. Hij is zo iemand die niet alleen krijgt wat hij wil, maar ook wil wat hij krijgt. Wolfes volgers liken zijn kroniek van zijn dagelijkse bezigheden. Ze liken zijn donkerbruine stoppels, zijn onconventioneel mooie gezicht. Hij is bijzonder en bereikbaar tegelijk, een gewone vent met het geluid net ietsje harder en het licht op volle sterkte. Hij is de aantrekkelijke man die woord houdt, die blijft, die dat ene in jou herkent, datgene… wat jou jou maakt en wat anderen lijkt te ontgaan of waar ze na verloop van tijd hun belangstelling voor verliezen.

Wolfe is gefascineerd door jouw betoverende persoonlijkheid. Hij is een jaar of dertig. Hij is toe aan een vaste relatie. Hij hoeft niet de knapste van alle aanwezigen te zijn, maar kan het ook niet helpen dat hij meestal de onweerstaanbaarste is. Hij heeft een sterke uitstraling. En toch is alle ijdelheid hem vreemd. Op dit moment is hij begerenswaardig – hij bencht 90 kilo, is zich er niet van bewust hoe fraai de waterdruppeltjes aan zijn krullen hangen als hij de douche uit stapt, heeft geen oog voor de jongens in de kleedkamer die wel oog hebben voor zijn borst- en buikspieren – en hij treurt niet bij voorbaat over de toekomst, waarin hij bijziend is, en een paar kilo te zwaar, een goede dokter die trouw

voor zijn patiënten zorgt en al uitkijkt naar de avond, met jou en niemand anders, want meer wil hij niet, meer hoeft hij niet.

Zijn volgers liken dat hij bijna gediplomeerd kinderarts is en dat hij in een kliniek voor onverzekerden werkt. Ze liken dat hij in Brooklyn woont met zijn huisgenote Lyla, en met Arlette, hun pas geadopteerde hond, een kruising tussen een beagle en iets ondefinieerbaars. Ze liken de suggestie dat hij een paar relaties heeft gehad die nergens op uit liepen en dat hij nu wacht tot hij verliefd wordt, maar geen haast heeft. Hij straalt een onbekommerde maagdelijkheid uit, ondanks alle bedden die hij heeft beslapen. Het blijft gissen hoeveel van zijn volgers verliefd op hem zijn, hoeveel van hen overtuigd zijn dat, mochten ze elkaar tegenkomen, zij degene blijken te zijn op wie Wolfe zo geduldig heeft gewacht.

Dat is allemaal te lastig om over na te denken op de vroege ochtend, zeker nu Robbie nog meer dan tien geschiedenisopstellen van zijn achtstegroepers moet lezen over de reactie van de inheemse bevolking op Columbus toen die kwam aanvaren.

Terwijl Robbie nadenkt over Wolfes eerste post van de dag, zet hij koffie en neemt zijn antistresspillen, en dan blijft hij, om even tot zichzelf te komen, stilstaan onder het vierkante stukje langzaam opklarende grijze lucht dat te zien is door het dakraam van de keuken, een in elkaar geflanste toevoeging van een eerdere bewoner. Het raam laat wel meer licht toe in het zolderappartement, maar het lekt ook, ondanks de vele pogingen het waterdicht te maken. Ook nu hangt er weer een trillend druppeltje water aan de linker benedenhoek, net zo helder als de lucht. Dauw, condens of wat het ook mag wezen. Het heeft in geen weken geregend.

Het appartement wordt van alle kanten belaagd door water: de badkamerkraan die maar blijft druppelen; het donkere plasje dat zich al bij de geringste regenbui verzamelt op de vloer bij de glazen schuifdeur naar de brandtrap, ongetwijfeld een creatie van diezelfde goedbedoelende, zij het onkundige vorige bewoner. Als Robbie een zwaarmoediger en romantischer inborst had gehad,

zou hij in al die eindeloze lekkages misschien een spoor zien van het leed van de allereerste zolderbewoners, waarschijnlijk Ierse meisjes die door de hongersnood naar Amerika waren gedreven, waar ze vervolgens met elkaar moesten wedijveren om een baantje als dienstmeid – meisjes die in Dublin veelgevraagd waren, meisjes over wie was gezegd: over een paar jaar heeft ze ze voor het uitkiezen. Meisjes die nu al blij mochten zijn met twee vochtige zolderkamers in Brooklyn.

Robbie is de laatste in een reeks mensen die, in tegenstelling tot die Ierse meisjes van lang geleden, dit krappe, klamme hok als een buitenkans beschouwden. Wie van zijn recentere voorgangers was de optimist die bij zijn poging meer licht binnen te laten geen rekening had gehouden met de regen en natte sneeuw van de winters in Brooklyn? En welke andere voorganger (want het moet een ander zijn geweest) had het hele huis geschilderd in die sombere oranjebruine kleur die inmiddels wit is overgeschilderd, behalve achter het gootsteenkastje, waar het nog op de muur zit als een intens treurig spookbeeld? Kwam diegene voor of na de bewoner die dat lekkende dakraam in het plafond had geramd?

En nu zit Robbie er, een leraar die zestigduizend dollar per jaar verdient en moet zien rond te komen in een New York waar je onder de drieduizend per maand niets fatsoenlijks kunt huren, in een New York waar je zus, als je geluk hebt, een dubbele bovenwoning heeft gekocht en jou de zolder heeft aangeboden voor een maandbedrag dat lager ligt dan wat zij kwijt is aan de hypotheekrente.

Je hebt geluk, tot je geen geluk meer hebt. Je hebt geluk totdat je zus het appartement terug wil.

Dan is het tijd om je eigen geluk te scheppen.

De pillen beginnen te werken, en dat is maar goed ook, want gisteravond heeft Robbie vijf afleveringen van *Fleabag* gekeken in plaats van de laatste opstellen te lezen die nog op de keukentafel liggen.

Hij kan het leeswerk nog even uitstellen, want de school is vanochtend een paar uur dicht vanwege een asbestcontrole. Aangenomen wordt dat het asbest ruim twintig jaar geleden al uit de muren is verwijderd, maar laatst was het iemand opgevallen dat de documenten daarover onvindbaar zijn in het archief, net als alle andere documenten over het jaar 1998, en dus is er op dit moment een ploeg – Robbie ziet beschermende pakken voor zich – gaten in de muren aan het boren, op zoek naar asbest dat er waarschijnlijk niet zit, tenzij het asbest helemaal niet was verwijderd, tenzij de 'ontbrekende' documenten nooit hebben bestaan en iedereen domweg heeft aangenomen dat het geregeld was.

Als Robbie het bovenste opstel van de stapel pakt, probeert hij zich nog even niet af te vragen of hij en zijn leerlingen elke maandag tot en met vrijdag onzichtbare weerhaakjes in hun longen hebben gezogen.

Hij heeft het opstel van Sonia Thomas gepakt. Sonia is een bedachtzaam meisje met rood haar, die op haar zevende uit Roemenië zou zijn geadopteerd, maar het hele verhaal over haar herkomst schijnt verzonnen te zijn om redenen die niemand begrijpt en waar tot op heden niemand vragen over heeft gesteld.

De openingszin van haar opstel: 'We dachten dat die man op de grote boot magie kwam brengen.'

Robbie legt het opstel weer neer. Hij kan zich er nog niet toe zetten. Hij overweegt een Cheeto te eten. Hij peinst over iets wat hij al weet, wat de meeste mensen al weten: er moet een complexe aaneenschakeling van vrijwel onzichtbare verbanden bestaan, een ondergronds netwerk dat die schepen aan de horizon verbindt met slavenveilingen, met Lewis en Clark die voor het eerst de rivier de Missouri aanschouwden, de oorlog die een eind aan alle oorlogen moest maken, de Wereldtentoonstelling in Chicago, de Depressie en de New Deal, nog een oorlog, de jetpacks die we nu allemaal zouden dragen, willekeurige schietpartijen op plekken waar je geacht wordt veilig te zijn (scholen en bioscopen,

parkjes, noem maar op), terwijl mensen hun leven op het spel zetten om de grens over te steken naar een land waar ze bediende of tuinman hopen te worden, terwijl er op onmetelijke afstanden steeds meer bewoonbare planeten opduiken, terwijl Robbie zelf piekert omdat hij het huis kwijtraakt waar die Ierse meisjes van lang geleden zich zo opgesloten voelden.

Hij hoopt dat zijn longen en die van Sonia niet vol microscopisch kleine kankerverwekkende haakjes zitten. Hij vraagt zich af of hij het niet toch nog eens moet proberen met Oliver. Hij vraagt zich af of hij dit onheil over zichzelf heeft afgeroepen door les te geven op een openbare school zonder budget, waar de kans maar al te groot is dat er nooit echt een asbestonderzoek is gedaan. Hij vraagt zich af of het misschien toch niet slimmer was geweest om geneeskunde te gaan studeren. Hij vraagt zich af of hij de appartementen die hij al heeft bekeken niet toch in overweging moet nemen. Dat tweekamerappartement in Bushwick bijvoorbeeld, dat wel hoge plafonds had, maar alleen een piepklein rond raampje. Heeft hij die 'miniloft' (zoals het stond aangeprezen) niet te snel afgewezen omdat hij dan de badkamer met de miniloft ernaast had moeten delen?

Misschien moet Wolfe eens op avontuur. Een poosje weg, de auto in en rijden. Wolfe woont tenslotte aan de oostrand van een gigantisch continent met boerderijen die op zeeën van graan dobberen, en bergen en wouden en *diners* die de hele nacht open zijn en waar ze je schat noemen als ze je koffie bijschenken. Zijn volgers willen vast dat hij die wereld opzoekt. Er zijn er vast wel een paar die het een leuk idee vinden dat hij ergens rondrijdt. Misschien kom je hem wel tegen. Misschien ben jij wel degene op wie hij al die tijd heeft gewacht.

Wie hoopt er nou niet dat er een magiër bij hem aan land komt?